

Kovácsolt vas kapu, mives mester remklése, ha zárva, csodálatos szépségeket, kincseket véd a világtól. Ha nyitva, a Szarvas tér felől ezen keresztül lehet feljutni a budai várnak abba a már helyreállított szárnyába, ahol a Budapesti Történelmi Múzeum kiállításai és a feltárt középkori vár látható. (Riportunk a budai várról a 7. oldalon.)

fox. a l. old. net

BUDAVAR

1970

A vasbeton-héjazattal helyreállított kupola ismét letekint Budára és Pestre.

Rég-holtak poraj fölött járunk.

Hétszáz esztendő viharai által betemetett harcosok, polgárok, mesteremberek és főzserék, urak és szolgálok porladnak itt Budavár meredélyein, ahol kipattantak és teljes szépségükben illatoznak a vöröslila gesztenyék. A Várhegy déli részén járunk, ahol már rend van: áll a vár, ahogy száz évekkel ezelőtt állt kápolnáival, kazamatáival, lovagtermeivel. Láthatók az ősi kövek, a csodálatra méltó masszív falak: így tudott építeni a középkori ember cement nélkül, vas nélkül, csupán kővel és mészzel. És a fal csúfolja ma is az időt...

Reggel kezdtek a bolyongást a Várban, ám lefelé hajlott már a Nap, amikor kijöttünk a szabadba. És nem lehetett betelni a látival. Látogató és kalauzoló egyaránt belefeledkeznek az időbe, nem lehet a nézelődést, a múltba való látogatást

abbahagyni, annyi a szép, az érdekes, a tanulságos. Reggelig folytathatnók.

Ez a sziklás-agyagos, márgás dombtető, amelyen járunk, hétszáz évvel ezelőtt még sivar birkalegelő volt. Lent az egyik feltárt folyosón láttuk kőbe vésve IV. Béla egy 1255-ben kelt okleveléből az idézetet: „In monte Pestiensi castrum quoddam exstrui fecimus” — igen, a király várat emeltetett az előretörtő tatár hordák ellen. Később — XIV—XV. században — a domb déli végébe települt királyi udvartartás, az Anjou-k, Luxemburgi Zsigmond, Corvin Mátyás egyre fényesebb várkastélya vonzotta a főurakat, módos polgárokat, kézműveseket.

Emlékezzünk csak a Szép Ilonkára; a királyi udvarba felránduló „ősz Peterdi” mondja szerelmes lányának: „Jobb nekünk a Vértes vadonában...” Félelmetesen idegen volt nekik a zajos udvar,

Tíz méter magas törmelék takarta ezt a több száz éves falmaradványt, amelynek „gyilokjáró” a neve. Három méter széles a falkolosszus, amelyen a vigyázók sétáltak. Az alsó — fedett — részen ugyancsak az örök járőrhelye volt.

És ismét éledezik, egy része már talpon, régi pompájában.

Mit láthatunk az alsó termekben, pincékben, folyosókon? (Ezúttal ne menjünk fel az emeletekre, ahol Buda és Pest történetének millió emlékével találkozhatunk.) Művészettörténész és historikus legyen a talpán, aki mindent be tud fogadni, amit itt lát, aminek tanúja.

Az „Arany alma palotájá”-nak nevezték a törökök Budát, olyan sok volt benne az aranyozott cseréppel fedett tető, kupola. Aztán a különféle fajasszok, majolikák, csempék, amelyek a romok alól előkerültek! Itt látható például V. László korából való kályhacsempék tömkelege, amelyekből teljes kandallókat állítottak helyre. Chimetti Camicia építész és Giovanni Dalmata olasz szobrászmester — és velük sok száz művész — Mátyás idején buzdokkodtak az udvarban. Műveikkel itt találkozhatunk, előkerültek a törmelékekből.

Az ónmázás majolika padlóféglák azt bizonyítják, hogy Itália után hazánkban volt a legnagyobb majolikakészítő üzem Európában.

Johannes Lapidica — Nagy Lajos főépítész — ugyan csak számos alkotását hagyta ránk. János mester nagy koncepcióinak maradványai a középkori építészeti iránti csodálatot váltják ki az emberből.

Oroszlánfejes vízköpők a Zsigmond-kútról, ugyanebből a korból női szobortörzsek, reneszánsz párkánydisek vörösmárványból, szerráf fejek a kazettás mennyezetben, királyi címerek, használati tárgyak, emlékek — tömegével. És Mátyás király kútja a maga és felesége címerével.

A mai kor embere hozzászólt a monumentális látványokhoz. Am a középkorban is kacérokodott az ember a hatalmas arányokkal. Ime: a budai vár középkori Zsigmond-kápolnájának egyik gótikus ablaka.

Hírlap vasárnapi melléklete

a nagy pompa, a zakatoló fényezés.

Most nyugalom és esend van itt.

A Budapesti Történeti Múzeum csak nemrégiben megnyitott termeibe halkán, megilletődött tisztelettel lépnek be a látogatók, hogy elmerüljenek a szemlélődésben. Tudni kell ugyanis azt, hogy a budai vár déli szárnyát már csaknem teljes egészében helyreállították és a középkori rész feltárása nagyjából befejeződött, az alsó termeket és pincéket is megnyitották a közönség előtt. 1947-ben kezdődött a feltárás és a budai vár teljes rekonstrukciója — mint kísérőnk azt velünk közölte — igencsak 1975-re fejeződik be. A várrekonstrukciójába fektetett pénz megközelíti majd a kétmilliárd forintot.

(A közelmúltban bolognai régészek és építőművészek jártak a budai várban és megtekintették az ásások nyomán helyreállított várrészeket. Kijelentették: ilyen szakszerű és gondos munka még Itáliában is ritka, ahol pedig nagy összegeket fordítanak a feltárt műemlékek helyrehozatalára és konzerválására.)

Kísérőnk mondja, aki kezdetől fogva itt dolgozik a középkori rész feltáráson:

—A Vár sorsa a hét évszázad alatt bővelkedik tragédiákban, örömeiben, megpróbáltatásokban. A törököktől való visszafoglaláskor olyan mértékben megsérült, hogy lakható háza nem maradt. Aztán újra épült, kormányzati negyed lett, 1848-ban ismét súlyos harcok, véres ostrom színtere. A második világháborúban annyira elpusztult, hogy a budai várnál siralmasabb romhalmazt aligha lehetett látni.

És persze a rekonstruált épületek. A Zsigmond-kápolna, a pompázatos egyszerűségében meghökkenítő lovagterem, csarnokok, lakószobák, a rondella, a Lihegőkapu és lépcső, a börtönök és a gyilokjáró: emlékei egy dús történelmi kornak, amelyek most már hozzáférhetőek a nagyközönség számára is.

A feltárt középkori várrészek mélysége sokhelyt elér a 10—14 métert. Több száz vagonnyi évszázados romot, törmelékkel kellett elhordani innen, hogy az épületek kiszabaduljanak. Hogyan történt a „kiszabadításuk”?

— Húsz év alatt óriási

munkát végeztek itt a feltáró régészek, — mondja kísérőnk. — Tudni kell ugyanis azt, hogy a kiszabadítandó részekre omlott törmelék maga is értékes lehet, valószínűleg így kellett elkanalazni, hiszen egy-egy rög, kisebb kőtörmelék sokszor maga is pótolhatatlan.

Aztán még valami: a feltáráshoz kerülő középkori épületeken, pincéken, altemplomokon rajta fekszik a több emelet magas mai épület. Hogyan történik ezek kiszabadítása?

A középkori vár harántirányban fekszik a mai épület alatt, csak egyes helyeken épült rá a mai főfal. A szabadon maradt térségben könnyebb volt a régész mun-

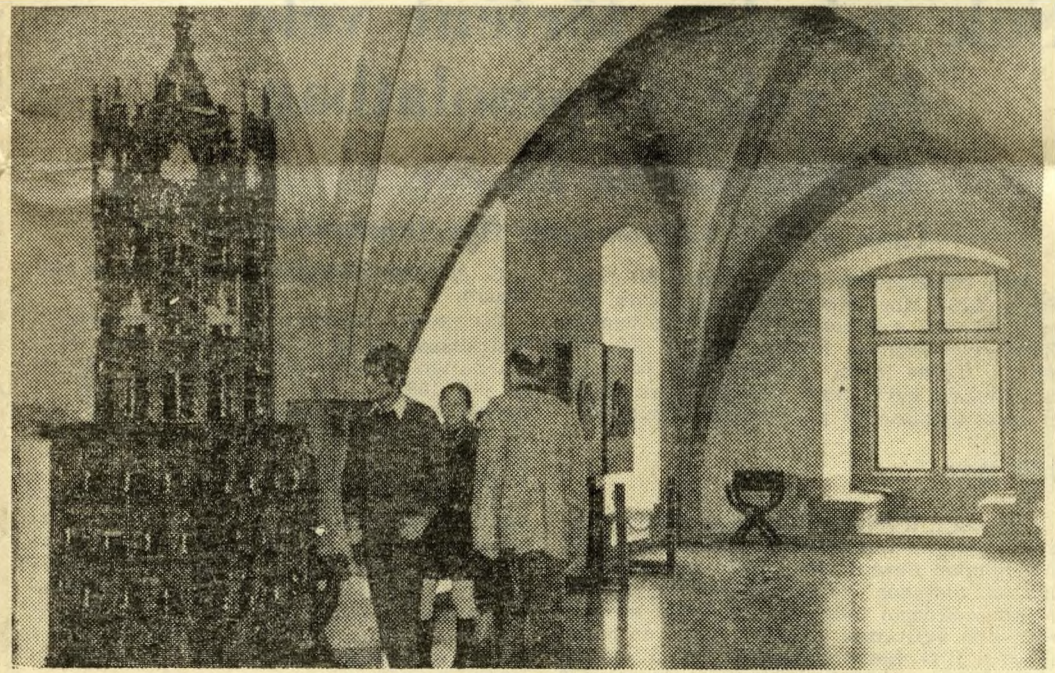
kája. Ahol azonban a két épület találkozik, már nagy elővigyázatossággal kell dolgozni, nehogy a felső épület megsérüljön. Bányászok hozzá, óriási türelem, nagy munkája? Igen, hasonlatos tudományos felkészültséggel és pótolhatatlan szakmai szellemmel párosulva.

Mint mondtuk: a budai vár déli szárnya már készen és a Budapesti Történeti Múzeumnak adott otthont. A többi szárny építési munkálatai teljes erővel folynak. Itt kap majd méltó helyet a Széchenyi Könyvtár, a Nemzeti Galéria, a Várszínház, a Színháztudományi Intézet, egyszóval a magyar tudományos és kulturális élet legszármottevőbb intézményei.

Az „Oroszlános udvar”-on most teherautók gázolják a tengelyig csapódó port, óriás rakodó gépek markolják az elszállításra váró törmelékét. Bent a hatalmas termekben szerelik a legkorszerűbb világítást, a fűtést. A lépcsők már várják a vörösmárvány borítást.

Öt év múlva ismét teljes szépségében ragyog majd a Vár.

Szöveg: Balogh József
Foto: Kabáczy Szilárd

Kecses, méltóságáteljes arányával egyik legérdekesebb látni való a Zsigmond-kori lovagterem, amelyet ugyancsak az évszázados törmelék alól szabadították ki a bányászok. A benne felállított majolika kályha bármelyik mai lakásban megtenné.